

ЭНГ КИЧИК ЖИНОЯТ

(Қисса)

Бисмиллаҳир Роҳманир Роҳийм.

*Билингларки, бу ҳаёти дунё бир нафаслик ўйин-кулги,
зеби-зийнат, ўрталарингиздаги ўзаро мақтаниши ва
мол-дунё ҳамда фарзандларни кўпайтиришидир халос.*

(Ҳадид сурасидаги 20-оятнинг маъноси)

“Эй Одам фарзанди!

*Агар сенга ажратиб қўйилган ризққа қаноат қилсанг, ризқнинг ўзи келади
ва Мендан ҳам мақтов оласан. Борди-ю бу тақсимга қаноат қилмасанг,
дунёни сенинг устингдан султон ва сени унга хизматкор қилиб қўяман.*

*Дунё учун чўлдаги ваҳший ҳайвонлар каби югурасан, аммо сенга
тақсимлаб қўйган ризқимдан ортиги келмайди ва ўзинг ҳам*

Менинг олдимда уялиб қоласан.

(Ҳадиси Кудсийдан)

*Ажаб маккорадир дунёйи фоний,
Минг алвон жилва бирла алдар они.*

*Ўшал маккораким, солса қўйнига,
Севингандин кирар шайтон ўйунга.*

(Сўфий Оллоҳёрдан)

Тинтув

“Келиб-келиб рўзанинг биринчи куни ўғирликка тушасанми, уйинг куйгур! Мен бу пулларни ўлимлигимга деб йиғятувдим, илойим ўлимлигингга буюрсин!”

Шундай деб қарғанаётган Моҳина кампир сочилиб ётган матоларни сандиққа тахлай бошлади. Ўғри сандиқни титиб ташламаган эди. Очган-у пулни олган, бошқа нарсага тегмаган. Милиса деганлари битта сандиқ камлик қилиб, уйнинг тит-питини чиқариб юборди-я! Итига ҳар бурчакни ҳидлатиб чикди. Ит Сухробга қараб бир вовуллаган эди, бола бечорани сўрокка тутиб кетишди.

Моҳина қараса, милиса гапни айлантира-айлантира набирасини ўғрига чиқариб қўядиган. Ана шунисига чидамай, бирам шовқин солди-ки, милиса деганлари келганига пушаймон еб, жўнаб қолди.

“Ўғрини топсак, хабар берамиз”, деб ваъда қилишди.

“Мен ўғрингни пишириб ейманми, сен менга пулимни топиб бер!”

Моҳина кампир шундай деб жавраганича қолаверди.

Қуёш ботиб, шом азони эшитилса-да, ифтор қилиш хаёлига келмади. Моҳина бу дунёда етмиш уч йил яшаб, бугун биринчи марта рўза тутиши эди. Уйини йиғиштирар экан, Аллоҳга даъво қилиб қўйишни ҳам унутмади: “Намозингни ўқимай, рўзангни тутмай юрганимда индамаган эдинг. Гапингга кириб, рўзангни тутганимда, топганимга барака бериш ўрнига шўргинамни куритасанми-я?”

Буни “бандага кўндокда теккан касал”, дейдилар. Банда яхшиликлари туфайли топаётган савобларини эринмай санаб юради ва бунинг эвазига тезроқ мукофотини олишни истайди. Умри савдо-сотик билан ўтган Моҳина дунёни бир бозор деб ҳисобларди. Шу боис бир кун тутган рўзасининг савобига мукофот ўрнига жазо олгани энг улуғ адолатсизлик бўлиб туюлди. Бир-икки сўм фойдани деб паттачилар билан жанжаллашишга одатланиб қолган нодон кампир бу онда энди Худо билан ҳақ талашарди. Савдода насияга мол бермагани каби бугун олажак ажрининг ҳам эртага қолдирилишини истамас эди. Рўза фарз бўлган ёшидан бери ўтган ибодатсиз йилларининг жазолари кутиб турганини эса фаҳм этмасди.

Дам ўзига-ўзи гапириб, дам уф торта-торта тинтувдан кейинги уйини тартибга келтирай деганда эшик шашт билан очилди-ю ичкарига Холниса ўқдай отилиб кирди.

-Ҳой, менинг боламга тухмат қилмаган битта сиз қолувдингизми? Сиз аввал ўзингизнинг гўрсўхтангизни эплаб олинг, кейин менинг боламга осилинг!

Ҳам эшикнинг тарақлаб очилиши, ҳам қўшни хотиннинг отилиб киришидан чўчиб тушган кампир Холнисанинг даъвосини эшитиб гангиб қолди. Аммо унинг бу ҳолати узоқ давом этмади. Қайси бозор кўрган хотин бировни жавратиб қўйиб, ўзи довдираб қолибди-ки, Моҳина кўзларини мўлтиллашиб маъсумалик билан жимгина қараб тураверса? Аччикни аччик кесганда, шаллақиликни шаллақилик даф этолмас эканми? Моҳина ҳам обдон синовдан ўтган шу қуролни ишга солди:

-Хой, Холниса! Ўпкагинангизни босиб олинг! Менинг болам арпангизни хом ўрдими, бунча бобиллайсиз?

-Бобилламай, кулайинми? Сизнинг касрингизга менинг ўғлимни олиб кетишди. Бир марта қамалса ўла-ўлгунча ёмон бўлиб юрадими? – Холниса шундай деб худди кампирни дўппослашга шайлангандай у томон бостириб келди.

Моҳина унинг бу шаштидан чўчиб, бир қадам орқага тисарилди-ю ўзини тутиб олишга улгурди. Қўлларини белига қўйиб, ўттиз йил аввалги Моҳина келбатида кўшнисини дадил қарши олди:

-Болангиз нимага менинг касримга қоларкан? Унингизни ўғирликка мен ўргатибманми?

Холниса юлишга ташланишдан аввал муҳим масалани ҳал қилиб олмоқчидай тўхтаб, сўради:

-Қайси ўғирликни айтяпсиз?

Кўшнисининг попуги бироз пасайганини сезган кампир ҳам юмшади:

-Бу нима деганингиз? Бир марта ўғирлаб, бир марта қамалган-да.

-Ўшанда икки марта лаб тухмат бўлувди. Ўғирликни бўйнига қўйишолмаган. Уруғимизнинг қони тоза, биздан ўғри чикмайди. Наша ташлаб қўйиб қамашган. Энди сиз тухмат қилиб қаматмоқчимисиз?

-Қанақа тухмат?-кампир қўлларини белдан тушириб, ажабланган ҳолда у томон бир қадам босди.

-Уйингизни ўғри урдими? Милиса чақирдингизми? Милиса ўғрини топиши керакми? Уйингизнинг тўғрисида тайёр ўғри турибди-ку? Қидириб овора бўлиб юришармиди? “Кимдан гумонингиз бор?” деб сўрашдими сиздан?

-Сўрашмади. Ўғлингиздан гумоним бўлса, милиса чақириб ўтирармидим? Шарт бўйнигинасини узиб ола қолардим, ер ютгурни.

-Боламини қарғаманг! Нима деб сўрашди? Ўғлимдан бекорга шубҳаланишмагандир?

-Неварангизнинг оғайниларида кимлар кириб-чиқиб турарди, деб сўрашди. Ражабни ҳам айтдим. Лекин ўғри демадим.

-Ўғлим уйингизга йилда бир кирса киради, бўлмаса йўқ. Нега уни айтасиз?

-Нега йилда бир кирар экан? Кунда – шунда-ку?

-Неварангиз ҳам уйимга кунда минг марта кириб-чиқади. Битта игнам йўқолса ҳам энди Сухробингизнинг ёқасидан оламан!

-Менинг Сухробим бировнинг молига ола қарамайди, сизнинг игнангизга зор ҳам эмас. Худога шукр, ота-онаси нақ Американинг ўзида ишлаб, пул топяти.

-Ҳа-я, билмабман,-деди Холниса лабини буриб.-Ота-онаси нақ Америкада жарақ-жарақ пул топяпти-ку, бувиси бечорани бозорда офтоб уриб қовжиратяпти. Билиб қўйинг, мен ҳозир адвокат ёллайман, пулини сиз тўлайсиз!

-Нега мен тўларканман?

Моҳина кампирнинг дағдаға оҳангидаги бу саволига Холниса жавоб беришга улгурмади. Даҳлиздан Муаттар кампирнинг овози келиб, иккови бараварига ўша томон қаради. Тўртта мантини пахта гулли косага солиб, устига тўртта сомса қўйиб сочикқа тугиб олган Муаттар остонадан хатлаётганда ичкаридаги машмашанинг бир улушини эшитди. Жанжалнинг боисини англамаган бўлса-да, икки қўшни орасидан қора мушук ўтганини сезиб, аввалига изига қайтмоқчи ҳам бўлди. Кейин “шундай улуғ айём кунида ҳам уришадиларми-я, яраштириб қўйсам, савобга қоламан”, деган ниятда кириб келаверди. Унинг пайдо бўлиши Моҳинага ёқди, Холнисанинг эса энсасини котирди. Ҳар кўрганида “Аллоҳнинг чизган чизиғида юринг, синглим, енгсиз қўйлак кийиш сизнинг ёшингиздагиларга ярашмайди. Шим кийиб юришингиздан ёшлар кулишади”, деб танбеҳ беравергани учун Муаттарни кўрса четга бурилиб кетадиган бўлиб қолган эди. Муаттар Моҳинага бундай танбеҳ бермас эди. Аммо кун ўтган сайин ўлим яқинлашаётганини эслатиб, охираат савол-жавобларига шайланиш шартлигини кўп уқдирарди. Моҳинанинг бугун биринчи марта рўза тутишга жазм қилгани ана шу даъватларнинг меваси эди. Аслида бундай даъватлар олдинги йили, ундан аввалги пайтлари ҳам бўлган, аммо куруқ гапнинг таъсири сезилмаганди. Бундан ўн кунча муқаддам Моҳина кўшнисига ҳасрат дафтари очиб, алақ-чалақ тушлар кўраётганини, Америкадаги қизи билан куёвидан ташвишда эканини билдирди. Унинг гапларини диққат билан тинглаган Муаттар ҳаётда яхши ниятга эришиш учун Яратганнинг амрини адо этиш шартлигини айтди. Ҳадемай етиб келинадиган улуғ ибодат онлари – ўн бир ойнинг султони аталмиш Рамазон кунлари ҳидоят йўлида туришнинг афзаллигини тушунтирди. Моҳина бу ойнинг биринчи

дахасида Аллоҳ ҳидоятдаги бандаларининг бошлари узра раҳматларини ёғдиражагини, иккинчи ўн кунлигида мағфират ёғдириш баробаринда тавбаларини қабул қилиб, гуноҳларини кечиражагини, учинчи даҳасида эса чин дилдан ибодат қилган бандаларини охиратда дўзах азобларидан Ўзи кутқаражаги ваъдаси борлигини англагандай бўлиб, ибодатга шайланган эди. Энг муҳими – бир ойлик тутган рўзаси савоби эвазига қизи билан куёвининг мусофирликда тинч-омон яшаб, бой-бадавлат қайтиб келишлари мумкинлиги уни бу йўлга жалб қила олган эди. Муаттар кампир бу тонг унинг эшигини қоқиб, уйига олиб чиққан, биргаликда сахарлик қилган эдилар. Шом чоғи ифторликда ҳам бирга бўлишга келишиб эдилар.

Моҳина Рамазон ойида бозорга чиқмасликка аҳд қилган эди. Сахарликдан кейин тўйиб ухлаб тургач, ховлида бир пас ивирсиган бўлди-ю бозорнинг оҳанрабоси тортдими ё шайтон васвасасига дош беролмадими, “бирров тушаман-у чиқаман”, деган баҳонада аҳдини бузди. “Бирров тушиб-чиқиши” тушликка қадар давом этиб, ўғрининг ишини битириб олишига кифоя қилди. Ўттиз кунлик ибодати мобайнида топган савобини қизи билан куёвининг эсон-омон қайтишига бағишлашни ният қилган кампир бозордан келиб, сандиғини очик ҳолда кўрди-ю юрак ўйноғида қолди. Пул тугилган тугуннинг ўғирланганини билиб ҳушидан кетмаса ҳам, ибодат ойи ҳам, савоб ҳам, мусофирликдаги қизи билан куёви ҳам унутилди. Милисани чақириб пулнинг ўлимликка аталганини қайта-қайта таъкидлайвергач, баённома ёзаётган йигит “ўлимлик пули”нинг қанча экани билан қизиқди. Пулнинг миқдори икки миллион сўм эканини эшитган милиса йигит, “кампир оширвормадимикин?” деб иккиланиб, ёзишдан тўхтади-да, маълумотни аниқлаштириб олиш учун сўради:

-Онахон, бунақа пулга ўнта ўлик кўмса бўлади-ку?

-Ҳой, сен кимсан ўзинг, кеча бурнингни артишни ўрганиб, бугун менга ақл ўргатасанми? Ақлинг ошиб-тошиб кетаётган бўлса айт-чи, битта ўлик неча пул билан кўмилади?

Йигит кампирнинг гапидан ғашланмади, елкасини қисиб қўйиб дадил жавоб берди:

-Ҳассолга ўн-ўн беш мингдир, гўрковга йигирма мингдир, гўр тепасида қуръон ўқиб берадиган қорига ҳам ўн минг берилар. Ҳар ҳолда эллик мингга чиройли қилиб кўмиб қўйса бўлади.

Сандиқни титиб кўраётган ёши каттароқ одам улар томон ўгирилиб суҳбатларига ҳазил оҳангида кўшилди:

-Ҳашаки одамга эллик минг етади. Юз мингга шоҳона қилиб кўмса ҳам бўлади. У ёғи эса текин.

“У ёғи текин”ни Моҳина ўзича англаб, тутоқди:

-Бунча доносанлар-а! “Кир ювди”, йигирма, қирқ, йил оши, ўртада икки хайит, лайлак келди, ковок, қор ёғдиларни милисаларинг ўтказиб берадимми?

-Хафа бўлманг, онахон, сиз “ўлимлик” дедингиз, биз шуни ҳисоблаб бердик. Ўлик лаҳадга киргунгача бўлган ҳаражат ўлимлик бўлади. Муллалар “қолгани исрофгарчилик”, дейишяпти, қайси бири тўғрилигини биз билмаймиз.

Милисалар билан шу тарзда бошланган ғиди-бидини ғазаб ўқлари отиш билан яқунлаган Моҳина кампир кўшниси кириб ғалвасини бошламаганида балки рўзадорлигини эслаб қолармиди. Ҳар ҳолда то Муаттар кампир кўринмагунича дунё ташвишига кўмилганича қолаверди. Ҳатто кампир даҳлизда кўринганида аввалига “энди бунга нима бор экан, кўзим учиб турувди”, деб энсаси қотди. Муаттар кампир остона ҳатлаб ичкари уйга кираётиб “Айланай, Моҳинахон, сизни кута-кута ифторликни қазо қилай дедим-а! Ризқингизни кўтариб чиқа қолдим. Ҳайрият, тинч экансиз, иссиққина манти, совутмай еб ола қолинг. Холниса, келинг, сиз ҳам”, деб таклиф қилди.

-Вой, Муаттар опа, ҳозир томоғимдан ҳаво ўтмаяпти-ку, овқатга бало борми! Шўргинам қуриб қолди-ку, эшитмадингизми?-деди Моҳина йиғламсираб.

Бу гапни эшитган Муаттар кампир ҳавотирланиб косани сандиқ устига кўйди-да, ўзи ҳолсизлангандай ёнига тиз чўқди. Ҳуда-беҳудага кўчага чиқавермагани, фарзандлари эса хизматда бўлгани боис ўғирлик ҳақидаги ваҳимали шов-шув унинг хонадонини четлаб ўтган эди.

-Одамни кўрқитмай, айта қолинг, нима бўлди?-деб сўради ҳавотирли овозда.

Моҳина кўзига ёш олиб, дардини очишга улгурмай Холниса тилга кирди:

-Моҳинахонингиз,-деди киноя билан,- пулларини ўғирлатиб кўйибдилар, энди дунё кўзларига қоронғи бўлиб ётибди. Тўрт-беш сўм пулларини деб менинг боламни милисага бердириб юбордилар. Мен боламдан

ажрай деб ўтирибман. Яхши келиб қолдингиз, сиз гувоҳсиз, боламга бир нарса бўлса, бу хотиннинг уруғини куйдираман.

-Ҳай-ҳай, Холниса, яхши ният қилинг. Милиса сўраб-суриштириб кўйиб юборади, Худо хоҳласа.

-Сиз милисанинг кимлигини билмасангиз гапга аралашманг. Кўкармайдиган жойларига уради, тирноқларининг орасига игна санчади, қўлтиғига сигеретининг чўғини босиб яна бешта ўғирликни бўйнига иламан, дейди...

Жўшиб гап бошлаган Холнисанинг хаёлига бирдан “ёлғон айтганларим чинга айланиб, боламини қийнашса-я!” деган фикр урилиб, ўзи ҳам кўрқиб кетди-ю тилини тишлади. Бу жойда бошқа сўз айтиш ортиқчалигини англаб, Муаттарга “сиз гувоҳсиз, билиб кўйинг”, деб таъкидлагач, чиқиб кетди.

Шундан сўнг орага сукунат чўқди. Моҳина дардининг не чоғли аламли эканини изҳор этиш учун йиғламоқчи бўлди-ю, лекин йиғи кела қолмади. Муаттар кампир эса пул ўғирлатган кўшнисини қандай овутишни билмай каловланди. Охири:

-Моҳинахон, келинг, бир қултум сув ичиб, рўзангизни очволинг. Мен чой дамлай,-деди.

-Рўзангиз ҳам куриб кетсин, рўзангиз менга ёқмади,-деб юборди Моҳина.

Кутилмаганда бундай гапни эшитган Муаттарнинг вужуди музлаб кетгандай бўлди. Кўшнисига ажабланиб қараганича тили айланмай қолди. Моҳина эса “Шу ёшга етганимда менга рўза тутишни ким кўювди” деб минғирлади. Бу гапни Муаттар эшитмади. Бир неча нафаслик гангишдан кейин ўзини тутиб, тилга кирди:

-Бунақа гапларни гапирманг, тавба денг, Моҳинахон...

Муаттар отин ойилардан эшитган гапларига амал қилувчи, ўзида илм йўқ кампирлардан эди. Шу боис Моҳинага жиддийроқ танбеҳ беришга журъат эта олмади. Унинг бу онда билгани – кўшниси ҳозир шаккок бўлди, гуноҳга ботди. Бу ҳақиқатни дили ҳам, тили ҳам муҳрланган, ҳидоятдан узоқ кампирга англантишга эса унинг қурби етмасди. Шу боис гапга чечан отинойилар каби сўзамол эмаслигидан афсусланди. Индамай чиқиб кетишдан ўзга чораси йўқлигини англаб, ўрнидан турди. Остона ҳатлаётганида тўхтаб, орқасига

ўғирилди. “Эрталаб сахарликка чақирайми?” деб сўрашга оғиз жуфтлади-ю Моҳинанинг авзойини кўриб, фикридан қайтди.

Моҳина кўшниси чиқиб кетган томонга қараб туриб лабини бурди: “Бирам кўнгли нозик-ки, буларнинг! Тўғри гапирсанг ҳам балога қоласан-а!”

У кўшниси ташлаб кетган косани кўлига олганида манти билан сомсанинг хиди димоғига урилиб, иштаҳасини очди. Кишининг бошига ҳар қандай ташвиш дўли ёғилганида ҳам иштаҳа кучга кирса, нафс муддаосига етишмагунича кўймайди. Моҳина бугун рўзага ният қилганини, дуо билан оғиз очиши кераклигини ҳам унутиб, битта мантини олиб тишлади. Таъми тотли туюлиб, иккинчи мантини ҳам тик турганича еб олди. Шундан сўнг чанқаб, чой ичиш мақсадида ташқарига чиқди. Зинада туриб “Сухроб!” деб чақирди. Милисалар кетганидан кейин набираси “уйимда ухлаб оламан, кечкурун ишга боришим керак”, деган эди. Уйдаги чироқлар ёқилмаганини кўрган кампир набирасининг ухлаб ётганини ҳам, ишга жўнаб қолганини ҳам била олмай гарангсиб, энди баландроқ овозда “Ҳой, Сухроб!” –деб чақирди. “Тэфаль”да сув қайнатиб, чой дамлади. Газчилар ўлчагич кўйганларидан бери, сув қайнатгични яширинча тортилган электр симга улайдиган бўлиб қолган. Ошхонада иккита сомсани еб, устидан бир чойнак чой ичгач, кўнгли ором олди. Қолган манти билан сомсани сочикқа ўраб, набирасига илинди. “Кечаси келганда еб олар”, деб ховли тўрига солинган уй айвонига олиб бориб кўйди. “Ишдан кеч кайтадиган” Сухроб шу ерда овқатланишга одатланган.

Бир йилдан бери чўзма лағмондай чўзилиб давом этиб келаётган кинони кўргиси келмай, телевизорни ёқмади. Ўрнини ҳам чала-чулпа солиб, чўзилди.

БИР ОЙ АВВАЛ, НЬЮ ОРЛЕАНДА:

Пушаймон пўрганаси

Табиатан бақувват бўлган, шу пайтгача хасталаниб ётмаган Моҳина “бирортаси менинг ҳам хизматимни қилса эди, ўрнимни солиб, чойимни дамлаб берса кошкийди”, деб орзу қилмасди. Унинг онгидаги “Болаларнинг роҳатини кўриш” тушунчаси кўпчиликнинг фикридан фарқ қиларди. Роҳат деганда у биринчи галда данғиллама иморату шинам автомашинани назарда тутарди. Бу

роҳатдан бенасибликни ҳам адолатсизик, ҳам бахтиқаролик ҳисоблаб, ғоятда сиқиларди. Аввалига толе юлдузининг чароғон эканига ишонган эди. Отаси урушдан қолишнинг йўлини топиб, нон дўконида ишлаётганида у бахтиқаролик ҳақида ўйламаган, аксинча, очликдан қорни таталаб оғриётган дугоналари даврасида ўзини саодатманд деб биларди. Отаси ҳамиша ишни пишиқ қиладиган тадбирли одам эди. Моҳинанинг назарида у умрида бир мартагина калта ўйлади – қизини бўш-баёв йигитга турмушга берди. Идорадаги кичкинагина хизматга ўрганган, озгинагина маошга қаноат қиладиган бу камсуқум одам Моҳинанинг назарида эр эмас, балки бошига битган кулфат эди. Мол-давлат топишга уринмагани етмагандай хотинининг бозорга чиқишига қаршилиқ қилаверарди. Бозорнинг ҳавосини олган Моҳинанинг тоқати уч йилга аранг етди. Охири “Бунақа эрни ер ютсин”, деди-ю икки ёшли қизи Заринани бағрига босиб, отасининг уйига қайтиб келди. Бошқа оила қуришни хаёлига ҳам келтирмади. Унинг оиласи, хусусан, эри ҳам бозор бўлиб қолаверди. Бозорни бу дунёнинг энг улуғ мўъжизаси деб ҳисобловчи Моҳина иблис алайҳилаъна Аллоҳдан бир масжид сўраганида бозор берилганидан беҳабар эди. Умри шайтоннинг ибодат майдонида ўтган кампирнинг Худодан саодат талаб қилиши ҳидоят йўлидаги одамни ажаблантириши табиий.

Қизини бозорга ўргатаман, деди, фойдаси бўлмади. “Ўқийман”, деб туриб олди. Кейин “ўқиган одамга тегаман”, деб хархаша қилди. Икуёвликка кўнган йигитни катта олим, деб таърифлашган эди, у ҳам маошга ишлайдиган одам бўлиб чиқди. Моҳина мана шунисига куяди. Қизини эрдан чиқариб олишга уринди ҳам, бўлмади. Йиғиб-териб, топганига эскироқ бир машина сотиб олиб берган эди, куёви шунда ҳам эплаб хизматини қилмади. Америкага бориб ишлаётган одамларнинг бойиб келаётганларини эшитиб, қизи билан куёвини тарғиб қилаверди. Уларнинг кўнглида ҳам шундай ҳавас бор эканми, охири кўнишди. Ҳатто астойдил бўлиб, инглиз тилини ўрганишди. У ёққа боришнинг ўзи бўлмас экан, эски машина сотилиб, харажатларга ишлатилди. Шайтоннинг қудратини қаранг-ки, одамларни жаннатга эмас, уммон ортидаги бир мамлакатга интиладиган қилиб қўйди. Америкага бориш ижозати теккан куни уларнинг уйида тантана бўлди. Зарина ўзини ҳориж мамлакатадаги энг машҳур педиатор мартабасида, Жўра эса салкам Нобель мукофотида даъвогар физик олим шарафида кўрди. “Ўзга юртнинг подшоҳи бўлгунча ўз юртининг гадоси бўл!” деган ҳикматни унутиб юборганлари учун шоҳона умидлар

пардасига ўралдилар-у гулшан деб ўйлаган йўллари тиконзор экани, тиконлар устидан эса ялангоёқ ўтишлари лозимлиги хаёлларига ҳам келмасди.

Умидбахш булут қанотида учиб келган Зарина ҳам, Жўра ҳам Колумбни ҳайратга солган ерга кадам қўйишлари ҳаманоқ нурли толе излаб юрган юз минглаб бадбахтлар қатори тупроққа қоришиб, чанг зарраларига айланиб кета қолдилар. Зарина болалар доктори у ёқда турсин ҳамшираликка ҳам илина олмади. Моҳина куёвининг касби ҳақида сўз кетса “алламбало нурларни ўйлаб топади”, дерди. Жўра шуғулланган ўша алламбало нур – лазер нурига доир тадқиқотлар бу ердагиларни мутлақо қизиқтирмади. Бир-икки университетга мурожаат қилганида “сиз кашф этмоқчи бўлган нарсаларни бизда талабалар тажриба сифатида ўрганишади”, деган жавобни олди. Жўра интернет орқали физика, хусусан, лазерларга доир масалаларни жиддий ўрганган, у илгари сураётган ғоялар эскирган бўлиши мумкин эмасди. Бу ерда баҳслашиб, фикрини исботлашга уриниш имкониятидан маҳрум бўлгани сабабли “Сизларники маъқул”, деб изига қайтишдан ўзга чораси йўқ эди.

Ширин умидлари заҳарга айланган эр-хотин лаллайган ҳолда, бир тийинсиз уйга қайтишни ҳам, бу ердагиларга ўхшаб талашиб, тирмашиб яшашга кўникишни ҳам билишмас эди. Уйда бошларига бирон ташвиш тушса атрофдагилардан меҳр-оқибат кутишарди. Бу ерда кимдан кутишсин? Улардан сал олдинроқ келиб ишлаб юрган танишлари “Бу ерда битта қонун бор – “Ўзинг учун ўл етим!” Бировдан нажот ҳам, оч қолсанглар бир бурда нон ҳам кутманглар”, деб огоҳлантирган эди. Бандадан ёрдам бўлмагач, Худонинг раҳми келиб нажот бердими, ҳар ҳолда иккови ҳам кўчада қолмади. Шараф ва мартаба хусусидаги орзулари ушалмаган бўлса-да, қорин ташвишидан қутилиш ва ортларига қайтиб кетишга етадиган маблағ топиш имконияти туғилиб, қувондилар. Шайтон тўрига ўралашиб қолган банданинг қувончи ўзгаларникига ўхшамайди. Улар учун нафс ором олса бас, бу йўлда ҳатто хорлик ботқоғига ботиш ҳам қувончдир. Улар бунда очликдан ўлиб кетиш ғамидан қутилганлари учун ҳам хурсанд эдилар.

Заринага ўзига мосроқ иш топилди. Касалманд кампирга энагалик қилиш аввалига унинг учун ўз касби бўйича ишлашнинг бир тури каби туюлган эди. Шаҳарнинг бадавлат даҳасига эмас, камбағаллар яшайдиган қисмига борганда юраги бир “шув” этди. Уни ишга таклиф қилган оила истиқомат қиладиган жойни кулба деб аташ инсофдан бўлмаса-да, исқиртлигидан кўнгил

озадиган икки хонага ўзгачароқ таъриф бермоқлик мушкул эди. Эллик ёшлардаги семиз хотин билан унинг ўттиз ёшлардаги ўғлини “оила” деб атамоқ унданда мушкулроқ эди. Энагалик хизмати ҳақидаги таклифдан қувонган Заринага “бир кампирнинг емоқ-ичмоғига қарайсан”, деб шарт қўйишган эди. Ранги кўмирдан ҳам қорароқ, гавдаси айиқни ҳам ҳуркитадиган, дўрдоқ лаблари ғоят катта оғизни беркитишга ожизлик қилиб турган, ликопчадек бўлмаса-да, пиёладан берироқ чақчайган кўзлари ёниб турувчи бу хотиннинг кампир ёшида эмаслигини у кейинроқ билди. Қўл-оёғи соппа-соғ бу хотин семизлиги туфайли юришга эринармиди, ҳар ҳолда ўрнидан туришга ҳаракат қилмасди.

Ўзини “Жек” деб таништирган ўғил гапни калта қилди:

“Онамнинг барча хоҳишини сўзсиз бажарасан. Онамдан шикоят эшитган куним думингни тугиб юбораман. Мендан бир сент ҳам ололмайсан. Орқанга бир тепаману чиқиб келган жойингга кириб кетасан!”

Зарина мусофирлик балосига мубтало бўлмай туриб, буларнинг киноларида шунга ўхшаш сўкишларни эшитганда “наҳотки кинода ҳам сўкишса?” деб ажабланган эди. Тил ўрганишни бошлаганида муаллимасидан “ростдан сўкишадими ё таржима нотўғри бўлганми?” деб сўраганида “таржимадаги ифода анчагина юмшоқ, аслини эшитганингизда тепа сочингиз тикка бўлиб кетади”, деган эди. Тилни ўргангач, кўрган кинолари муаллиманинг гапини исбот этди. Бу мамлакатга келгач эса бу ҳақиқат ўз исботини тўлалигича топди. Дунёга ҳукмронликни даъво этувчи мамлакат аҳлининг бу қадар ахлоқсизлигини у сира кутмаган Зарина ҳам, Жўра ҳам “Худо буларга бойликни бериб, одамга хос фаросатдан қисган экан”, деган хулосага келган эдилар. Шу боис Жекнинг қўполлиги кўнглини оғритган бўлса-да, чидашга мажбур бўлди.

Кампир ўзини “мисс Ҳамелтон”, деб таништиргач, “сен “лэди” деявер, руҳсат бераман”, деб лутф қилди.

Зарина унинг гапини эшитиб гангиб қолди. Аввалига “хато эшитдимми ё кампир янглиш айтиб юбордимми?” деган хаёлга борди. “Мисс”ни хато эшитган бўлиши эҳтимол, чунки “мисис” деган сифатнинг айтилиши ва эшитилишида яқинлик мавжуд. Турмуш қурмаган қизларгагина нисбатан қўлланувчи “мисс” сифатининг қора гумбаздек ўтирган хотинга нисбатан айтилиши ақлсизлик намунаси экани ойдек равшан эди. Бироқ, инглизларда юқори табақа саналувчи лордларнинг хотинига нисбатангина қўлланилувчи

“леди” сифатини янглиш эшитиши мумкин эмасди. Бу хотиннинг йилларча аввал, ёшлигида биронта лордга хотин бўлганини ҳатто тасаввур этиш мушкул эди. Аслида бу хотинни “леди”гина эмас, “қиролича хоним” деб аташи ҳам Зарина учун фарқсиз бўлгани сабабли айна чоқда бундай деб улуғланиши песга ўсма қўйгандек ўринсиз туюлиб, ғаши келса-да, итоат билан:

-Хўп бўлади, мисис,-деди.

Унинг мутелик оҳангидаги бу жавобини эшитган хотиннинг жаҳли чикди. Ола-кула бўлган кўзларини Заринага қадаб:

-Мисис эмас, мисс Ҳамелтон! Қулоғинг карми?-деб бақирди.

-Хато эшитибман, узр, леди!-деди Зарина довдираб

Айбини эътироф этиши хотинга хуш ёқиб, жилмайди-да, “отинг нима?” деб сўради. Зарина айтгач, унинг тили келишмадими, ҳар нечук хизматкорига янги исм қўя қолди:

-Бугундан бошлаб исминг “За” бўлади. Ўзинг кимсан, ҳиндуларданмисан?

Ранги қорамағизга нисбатан оқ сариққа мойил Зарина сочини шу рангга мос равишда бўяб олган бўлса-да, хотиннинг ҳиндуларга ўхшатишидан ғаши келди.

-Йўқ,-деди бир оз зардали оҳангда.

-Қаердан келдинг?

-Тошкентдан.

-Тошкент?- қора хотин нимадир эсламоқчи бўлгандай ўйланди-да, яна сўради:-Қаерда у Тошкент?

-Ўзбекистонда.

-Ўзбекистонинг қаерда?

-Осиёда?

-Осиё дейсанми? Ҳа-а... –хотин муҳим нарсани кашф қилгандай мамнун жилмайди.-Африкадами, Танзаниянинг пастидами?

-Йўқ...

-Африкада эмасми?

Зарина унинг таажжуб билан берган саволига нима деб жавоб қайтаришни билмай каловланди. Кейин ҳудди Осиёнинг Африкада эмаслигига ўзи айбдордай паст овозда:

-Африкада эмас...-деди.

Lituz.com

**To'liq qismini
Shu tugmani
bosish orqali
sotib oling!**